„СВЕТОВНОТО НАСЛЕДСТВО НА БЪЛГАРИЯ" – ИНТЕЛЕКТУАЛЕН ПЪЗЕЛ ОТ ЦЕННОСТИ

Росица Тодорова, Научноинформационен център „Българска енциклопедия"
E-mail: rositsa@unicusbulgaria.com

Специализираното представително издание „Световното наследство на България" е посветено на ценностите на територията на България, включени в Списъка на световното културно и природно наследство на Организацията на обединените нации за образование, наука и култура — ЮНЕСКО. Един интелектуален пъзел, в който са подредени 11 основания за гордост от това, че сме българи, че живеем в красива страна, че имаме богата история и развиваме уникални таланти, както и че можем да го покажем пред света.

Въвеждаща статия представя същността на Конвенцията за опазване на Световното културно и природно наследство. Причина за създаването на Конвенцията е осъзнаването на многобройните опасности, на които е изложено създаденото както от природата, така и от човека. Документът осигурява международна защита на културното наследство — исторически и художествени паметници, и на природното наследство — онези все още запазени участъци на планетата Земя, в които са съхранени нейното разнообразие и красота. Загубата на който и да е отделен елемент от това наследство води до обедняване на всички народи, затова и България е сред първите държави, подписали Конвенцията на ЮНЕСКО. В книгата българските ценности са разгледани като част от природната среда и в контекста на историческите събития, които оказват влияние върху съществуването им. Девет обширни статии дават конкретни данни за Казанлъшката гробница, Свещарската гробница, Несебър — Стария град, Мадарския конник, Боянската църква, Скалните църкви край село Иваново, Рилския манастир, националния парк „Пирин" и резервата „Сребърна". Освен тях в книгата са представени и нематериалните ценности, с които България е включена в Списъка на ЮНЕСКО — самодейната фолклорна група „Бистришки баби" и обичаят нестинарство. Всяка статия е богато илюстрирана с пълноцветен снимков материал. В книгата е включена и кратка история на България, представена в дати и събития от палеолита до наши дни, както и списък с лични и географски имена и термини, използвани в статиите. С тази книга се показват не просто уникалните културно-исторически дадености, а символите на истинските ценности на българския народ, както и водената културна политика за опазване на това богатство.

Автори и сътрудници на изданието са изтъкнати учени от институти при Българската академия на науките, от Националния институт за паметници на културата и др. — ст.н.с. Магдалина Станчева, ст.н.с. Диана Гергова, ст.н.с. Мария Чичикова, ст.н.с. Люба Огненова-Маринова, ст.н.с. Лозинка Койнова-Арнаудова, ст.н.с. Лиляна Мавродинова, ст.н.с. Таню Мичев, Аблена Мазакова, Кирил Георгиев, Майя Стойнева и др. Те са свидетели на откриването, проучването, реставрацията и опазването на българските културни и природни обекти, на предлагането им в Комитета за световно наследство към ЮНЕСКО, за да бъдат признати като част от световното богатство. Изданието е двуезично; преведено е на английски от Васил Боянов. Предназначено е както за специалисти, така и за широкия кръг от читатели от страната и чужбина, интересуващи се от богатствата и красотата на България. Книгата е подготвена от Научноинформационния център „Българска енциклопедия" при Българската академия на науките. Художественото оформление е на Константин Жеков. Предадена е за печат в Академичното издателство „Проф. Марин Дринов" през октомври 2009 г. и се очаква скоро да се появи на книжния пазар. Издава се с подкрепата на Националния фонд „Култура" и се посвещава на 140-годишнината на Българската академия на науките.

РЕЗУЛТАТИ ОТ АРХЕОЛОГИЧЕСКОТО ПРОУЧВАНЕ НА ПОПОВА И КИТОВА МОГИЛА

Тодор Стойчев – Връзки с обществеността на НАИМ, E-mail: todor_stoytchev@abv.bg

През последния археологически сезон екип под ръководството на Диана Димитрова от Националния археологически институт с музей (НАИМ) — БАН проучи две надгробни тракийски могили от римската епоха в Сливенско. Попова могила е в землището на село Трапоклово, издига се на 7 м. над съвременното ниво, а след разкопките е изчислено, че нейната височина е била около 9 м. Първичното погребение, което е било с изгаряне на тялото и поставяне на праха в урна, датира от IV век пр. Хр. По-интересен от научна гледна точка се оказва гроб в периферията на насипа от края на II век. Той вероятно е на младо момиче или жена, чието тяло е изгорено в едностъпална яма. Като гробни дарове са поставени златен пръстен, дървена тоалетна кутия, инкрустирана със слонова кост и бронзова ключалка с херми, чийто ясен отпечатък е документиран от екипа. Съдържа още костни игли и украшения за коса. Забележително е, че относително добре са запазени двете кожени обувки на младото момиче.

Диана Димитрова със златните накити от Китова могила, Сливенско. Снимка: Мирослав Марков

Преди да започне разкопаването, екипът кръщава безименната могила край село Крушаре Китова могила в памет на починалия колега д-р Китов. В нея е открит гроб на жена между 18 и 20 години. Остатъците от скелета са изследвани от чл. кор. проф. Йордан Йорданов. Златните накити са много интересни: огърлица с лунула, 2 гривни, 3 обеци и венец, направен специално за погребалната церемония — бил е поставен не върху главата, а в областта на краката. Сред находките са и 2 златни пластини с изображения на Великата богиня майка: едната е била увита около левия глезен, а другата — около шията. Забележителни са и 3 златни пръстена с корнеол. Върху два от полускъпоценните камъни са гравирани женски изображения — правата фигура държи житен клас (вероятно това е Деметра), а върху другото изображение личи профил на жена с воал, с вълниста коса и висока диадема (може би е Хера или Деметра). Открити са още бронзов канделабър и лампа с много красиво листо от бръшлян, 2 огърлици от кехлибар, които са украсявали шията на починалата тракийска аристократка. Има множество стъклени лакримарии, глинени балсамарии, 2 бронзови кани, бронзов леген, отпечатъци от 2 тоалетни кутии — в едната има игли за коса от кост със стилизирани изображения на богиня, а в другата вероятно е имало органична материя, от която не са намерени остатъци, както и стъклен ритон с форма на рог. Бронзовите съдове са свързани с хигиената, миенето и красотата на жената. От голямото количество ритуално натрошени около гроба съдове засега е възстановен глинен ритон с протоме на овен — отворът за наливане е върху главата, а отворът за изливане е от устата на животното.

В гроба са открити и 7 сребърни римски монети, повечето републикански, а най-късната е от времето на император Август (14 г. сл. Хр.). По тях има много контрамарки и следи от деноминации. Изследвани са от ст.н.с. д-р Бистра Божкова, която е на мнение, че такива

монети в колективни находки се срещат чак до средата на III век. Затова гробът не може да се датира по монетите. Датирането е направено по накитите и другите дарове, които сумарно предполагат датировка от втората четвърт на II век.

Според Диана Димитрова, двете богати женски погребения през римската епоха са достатъчно свидетелство за това, че местното тракийско население продължава да погребва починалите по своите собствени хилядолетни обичаи. Траките по това време са били достатъчно икономически мощни и политически еманципирани, за да следват обичаите си, независимо от римската върховна власт. Очевидно е, че тракийските аристократки, погребани в двете могили, са били с висок социален статус — ролята на жената не е била толкова безлична, колкото се смяташе досега.

Едно от важните постиженията на екипа е, че и двете могили след разкопките са възстановени в първоначалния им вид и сега продължават да са част от ландшафта.

Глинен ритон с необичайна форма от Китова могила, Сливенско.
Снимка: Иван Стоянов.

Златни накити от Попова могила.
Снимка: Мирослав Марков

Останки от дървена тоалетна кутия и две кожени обувки на погребаното момиче.
Снимка: Диана Димитрова.